

Kinetisk kulturanalys

Att följa objekt, rörelser och rytmer

EBRIMA KAMARA är fil. mag. i etnologi och arbetar tillsammans med Oscar Pripp med en forskningsrapport till Kulturrådet, en kartläggning av afrikanska trummor och dans (ATD) i Sverige och Norden. Projektet är förlagt till Uppsala universitet.

Oscar Pripp är docent i etnologi vid Uppsala universitet och Södertörns högskola. Han har under de senaste åren fältarbetat inom den svenska och den estniska kultursektorn i projektet "Kulturens transformationer i en föränderlig värld". Afrikanska trummor och dans i Sverige är ett delprojekt som Pripp bedriver tillsammans med Ebrima Kamara och hösten 2010 kommer delprojektets slutrapport att publiceras.

det har gått mer än fyrtio år sedan de första svenska turistgrupperna kom till Gambia och sedan de första västafrikanska musikererna introducerade dans- och trumtraditioner i Sverige. Idag förekommer former av afrikanska trummor och dans¹ i en mängd sammanhang, såsom kurser i dans och trumspel, inom scenkonst, i samband med behandling inom psyk- och kriminalvård och rehabilitering av personer med stressrelaterade sjukdomar. Andra områden är team building för personalgrupper, ledarskapsutbildningar samt träningsformer hos organisationer som Korpen och Friskis och Svettis. Många musiker och dansare i Sverige är även verksamma utanför landets gränser, och utövare på olika nivåer har kontinuerliga kontakter med dans- och trumlärare bosatta i övriga Europa och i västafrikanska länder. Afrikanska trummor och dans i Sverige är med andra ord en i högsta grad transnationell företeelse.

Inom vårt forskningsprojekt² undersöker vi hur västafrikanska trum- och danstraditioner omvandlats och tagit plats i Sverige samt vilken mening dessa kulturuttryck skänker utövarna. I ett internationellt sammanhang hamnar forskningen om trummans och dansens transformationer inom ämnet etnomusikologi (ethnomusicology). Med etnomusikologi syftar vi på kunskapen om musikens och dansens sociala och kulturella dimensioner i lokala och globala sammanhang.³ En av de dominerande frågorna inom etnomusikologin har varit/är hur afrikansk musik och dans ska kunna noteras eller översättas på andra sätt till gångbara system i västvärlden (Koetting 1970, Chernoff 1981). Vetenskapen har utsatts för kritik, till exempel att dess metoder och bedömningskriterier alltför mycket utgått från en västlig

konventionell norm (Anku 2007). Under senare årtionden har dock ämnet expanderat och svängt från att enbart behandla "avlägsna" och "exotiska" musiktraditioner till att också betona samtida populärmusikgenrer, minoritetsmusik och diasporagemenskaper i moderna industrisamhällen (Nettl 2005, Ronström 1992).⁴ Även om etnomusikologin ändrat riktning till att uppmärksamma fler fenomen är vårt forskningsområde – utbredningen av afrikanska trummor och dans med inriktning på kulturella bruksvärden i västvärlden – så gott som helt outforskat internationellt. Systematiskt insamlad kunskap om hur den afrikanska kontinenten bidrar till exempelvis kulturutveckling i länder som Sverige är så gott som obefintlig.

Eftersom fältet afrikanska trummor och dans är tämligen outforskat inleder vi artikeln med en kort redogörelse för dess framväxt i Sverige och ger en översiktlig bild av de sammanhang där afrikanska trummor och dans förekommer idag. Därefter tar vi upp några metodologiska problem som berör vårt arbete och för sedan en diskussion om framkomliga vägar för att navigera i ett fält som vi finner svåravgränsat och mångfacetterat.

FÄLTETS FRAMVÄXT I SVERIGE

Ett av de centrala objekt som vi följt är den västafrikanska jembetrumman (även *djembe*, enl. fransk stavning), som under några decennier uppnått en omfattande popularitet världen över. De första trummorna från Västafrika kom till Sverige med hemvändande missionärer, upptäcktsresande och antropologer. Trummorna ställdes ut som exotiska museiföremål eller som prydnadsföremål i privatbostäder. Under 1960-talet när Gambia-

turismen kom igång började svenska turister köpa med sig trummor och många jembes hamnade som souvenirer, till och med som blomkrukor, i svenska hem. Under samma tid började också dansare och musiker från Sverige att söka sig till Västafrika. Parallellt med turismströmmen till Afrika kom under slutet av sextio-talet och början av sjuttioalet afrikanska musiker till Sverige, Norge och Danmark. De kom från bland annat Gambia och Guinea. En del av dem var turnerande musiker som hade jembetrummor med sig. En rad svenska jazz- och folkmusiker sökte sig under den här tiden också till länder i Afrika för att utforska och lära sig nya rytmer, instrument och traditioner.

Jembens väg genom decennierna i Sverige har varit en resa genom olika kulturpolitiska klimat. Berättelser hos västafrikaner som kom under sjuttioalet vittnar om en generös uppbackning av kulturen med goda förutsättningar att exponera trummorna och dansen inför en relativt stor och bred publik. Med stöd av offentliga medel kunde man åka på turné i landet och uppträda på skolor, institutioner, klubbar och musikfora. Kulturpolitiken präglades av satsningar på etniska grupper rätt till eget kulturutövande (Pripp 2007) och det fanns ett genuint intresse för afrikansk musik hos många svenska musiker. Afrikanska slagverkare som Malando Gassama, Hassan Bah och Ahmadu Jahr tog plats i musiklivet.

Berättelserna om trummans platstaggande spänner också över sent åttiotal och över nittioalet, en tid då jemben anammades av allt fler etniska svenskar, som ofta gått i lära hos afrikanska musiker och som nu sökte sina egna vägar. Om sjuttio-alets "invandrade" musiker och dansare arbetade för sina kulturella rättigheter, så höjdes under början av nittioalet allt fler

Malmömusikern Salieu Dibbas jembes, januari 2010. Foto: Oscar Pripp.

röster för att "etnisk musik" skulle integreras till att bli en del av det nationella kulturlivet. Det var i detta skede som mångfaldsbegreppet introducerades i kulturpolitiken (Pripp 2007). I våra intervjuer med musiker och dansare lyfts Falun folkmusikfestival fram som särskilt bety-

delsefull under den här tiden, där nya generationer av musiker för första gången kom i kontakt med afrikanskt trumspel.

Under 1990-talet och in på 2000-talet har sammanhangen där afrikanska trummor och dans förekommer flerfaldigats (se figur 1 för en översiktlig bild). Ut-

vecklingen har bland annat påverkats av att nya "drivna" musiker och dansare från Västafrika bosatt sig i Sverige och verkar här inom musiklivet, som artister, pedagoger och ackompanjatörer på kurser. Talet om mångkultur och mångfald av etniska grupper och traditioner har alltmer ersatts av ett större intresse för sammansmältningar och hybriditet. Bindningarna mellan musiktraditioner och specifika befolkningsgrupper har blivit svagare samtidigt som den så kallade "världsmusiken" blivit mer mainstream (jfr Smith 2009).

Under de senaste femton åren har resandet, eller snarare pendlandet, mellan Sverige och europeiska länder och Västafrika ökat markant. Musiker och dansare åker på workshops hos afrikanska mästare i bland annat Tyskland och Holland. Man reser enskilt eller med organiserade dans- och trumresor till länder som Ghana, Guinea och Mali för att lära sig nya rytmer och nya danssteg, som införlivas i de egna repertoarerna på hemmaplan. Danssteg, rörelsemönster och rytmer blandas

upp med andra genrer, dans- och musikstilar. Liknande mönster återfinns bland utövare av afrikanska trummor och dans i andra länder världen över. Kontaktvägarna mellan aktörerna bildar ett globalt, vittförgrenat och intrikat mönster och fältet ter sig så gott som obegränsat.

UTMANINGAR

Att studera afrikanska trummor och dans bjuder på en rad metodologiska och teoretiska utmaningar. En av dessa utmaningar är att bedriva en kvalitativt inriktad kulturanalys som är anpassad till ett hyperkomplext fält, som finns i olika varianter på många platser och vars utövare rör sig över stora geografiska avstånd. En annan utmaning är att kunna undersöka hur svårgripbara kulturella sammansmältningar skapas i vardagsliv och expressiva former. Hur behåller man fokus i fältarbetet? Hur håller man fokus i analys- och tolkningsförfarandet?

Figur 1. Exempel på sammanhang där afrikanska trummor och dans förekommer idag i Sverige.

*Janko Mané, slagverkare bosatt i Finland, utanför Helsingfors centralstation, september 2009.
Foto: Oscar Pripp.*

För att skapa bäring i arbetet har vi försökt att tillämpa en metod som vi kallar för "att följa objektet". Objektet/företeelsen kan exempelvis vara en viss trumma, rytm/rytmtradition eller specifika danser/danstraditioner/dansstilar/rörelser. Även om en rörelsekombination i en dans inte är ett objekt i betydelse ett föremål, såsom en trumma, har vi valt att betrakta rörelserna eller rytmerna som ett slags objekt, i betydelse kulturella företeelser som går att uppfatta, renodla och lyfta ur sina kontexter för att fogas samman med andra kulturella företeelser i andra kontexter, dvs. som ett konkret sätt att studera hybridiseringsprocesser. Metoden går ut på att följa enskilda objekts och företeelsers vägar

med koncentration på förbindelselänkar och transformationer. Centralt är hur objektet omvandlas och förstås i nya sammanhang men också hur det medverkar till att förändra människors föreställningsvärldar och beteenden.

Kulturanalysens etnografiska praktik innefattar tekniker och förhållningssätt i fältarbete samt analys- och tolkningsmetoder av fältmaterial. I inledningsskedet av vårt projekt upptäckte vi att vi saknade etnografiska verktyg för att kunna navigera i ett större och för oss svårgripbart fält. Hur gör man som kvalitativt inriktade forskare för att studera vitt förgrenade hybridiseringsprocesser på en vardaglig nivå? Känslan som infann sig kan väl

närmast liknas vid vad Gupta och Ferguson beskrev i boken *Anthropological Locations* (1997), hur världen förändras dramatiskt utan att etnografisk praktik utvecklas i motsvarande grad (ref. i Wolcott 2008:276). Vi vill inte ge oss in på diskussionen om i vilken mån den etnologiska kulturanalysen är lämpad för att ta sig an sådana utmaningar eller om Guptas och Fergusons negativa erfarenheter ännu har relevans. Frågor om hur exempelvis en fältarbetare på egen hand ska kunna fånga komplexa samhällen och vittförgrenade fenomen har varit en aktuell fråga under lång tid. Och fortfarande är det ett problem som engagerar kvalitativt inriktade forskare.⁵

Antropologen Ghassan Hage beskriver i artikeln "A not so multi-sited ethnography of a not so imagined community" (Hage 2005) de vedermödor som drabbade honom i samband med fältarbete inom en libanesisk diaspora. Han påtalar de "omänskliga" påfrestningar som det innebär att resa runt i världen och bedriva empirisk forskning, dimpa ner på nya platser och där orka ta sig in och bli en del av människors vardagsliv: "The body of the anthropologist, even a post-modern one, simply can not cope with such fast and intensive travelling for a very lengthy period of time", skriver han (Hage 2005:465).

Ett annat problem som Hage uppmärksammar är hur människorna han mötte inte motsvarade bilden av diaspora-migranternas mobilitet, hur de i själva verket ofta var fast rotade i sina lokalsamhällen och inte särskilt mobila (Hage 2005:474). Hages artikel påminner oss om nödvändigheten att slå vakt om den etablerade etnografiska kulturanalysens fördelar; att genom att befinna sig på en plats och ta del av människors vardagsliv kunna förvä-

nas över resultat, som mobila människors paradoxala rotfasthet i en tid då det talas om ökad rörlighet. Men Hage påminner också om den ökade rörligheten och utspriddheten som ett problem, hur en ensam fältarbetare ska mäta med att fånga in det som sker på flera platser.

Hages reflektioner får stöd av organisationsforskaren Barbara Czarniawska (2007), som menar att etnografen, och därmed kulturanalysen (vårt tillägg), står inför många utmaningar som har att göra med samhällsförändringar under ett antal decennier tillbaka. En sådan utmaning är att kunna matcha förändringar som har att göra med tid och plats. Utvecklad kommunikationsteknologi, ökade lagringsmöjligheter m.m. bidrar till händelsers växande simultanitet, vilket betyder att forskningsintressanta situationer ofta sker samtidigt, överlappande varandra i tiden, och blir därmed svåråtkomliga för en enskild forskare. Czarniawska skriver att en observatör som studerar en organisation endast kan iaktta ett rum, en korridor eller en avdelning i taget. Modern organisering å andra sidan "tar plats i ett nät av fragmenterade, multipla kontexter, genom mängder av kalejdoskopiska förflyttningar", hävdar hon (1997:16). Etnografer får ofta erfara hur människorna som ska till att observeras inom en organisation redan befinner sig någon annanstans. I dag handlar människors planering mycket om förflyttningar mellan olika platser, vilket kan jämföras med situationen fram till för ett par decennier sedan, då det stora problemet handlade om att organisera sin tid. Hage bekräftar dessa påståenden genom upplevelsen av att vara hänvisad till en plats åt gången och uttröttad av resandet mellan dessa platser. Samtidigt nyanserar han bilden av "människans kalejdoskopiska förflyttningar" genom att

peka på diaspora-migranternas immobilitet.

Czarniawska föreslår en rad metoder som hon anser vara lämpade för att möta utmaningar som svårgripbara och utspridda empirier. En sådan metod är *skuggning* (shadowing), vilket betyder att forskaren följer en person över tid i exempelvis arbetsvardagen. Inspirationen är hämtad från antropologen Harry F. Wolcotts "strukturerade observation" från början av 1970-talet, där han under en längre tid följde en rektor dagligen i härlarna för att få syn på skolans och arbets-/ledarskapets villkor och organisering (Wolcott 2005:89–94). Istället för att försöka gripa över hela organisationen valde Wolcott att följa en central persons vägar igenom den och genom detta fokusera komplexiteten. En närliggande och framkomlig teknik som Czarniawska föreslår är att *följa objektet* (following the object), med inspiration från Bruno Latour, där etnografen följer ett objekt på dess väg genom en komplicerad process och studerar hur människor och instanser längs dess väg hanterar och förhåller sig till det, hur det därigenom transformeras (Czarniawska 2007:102 ff).

ATT FÖLJA OBJEKTET ÄR INGET NYTT

Själva grundanslaget, dvs. att följa ett objekts väg är dock inget nytt inom etnologin. Redan diffusionisterna följde kulturelements spridning i tid och rum, hur de utvecklades och kom att brukas i skilda kontexter. Att följa objektet skulle därav kunna kallas för neodiffusionism. En avgörande skillnad gentemot den gamla diffusionismen är att dagens kulturanalys ställer andra frågor, till exempel av hermeneutisk art istället för äldre tiders posi-

tivistiska utgångspunkter. Dock skulle säkert en sådan jämförelse bjuda på många paralleller och upptäckter av hur vi delvis uppfinner hjulet på nytt. Då etnografiska handgrepp och perspektiv ska ta sig an nya utmaningar handlar det oftast om att modifiera och uppgradera den befintliga verktygslådan (Davies 2008, Wolcott 2005).

När det gäller den hermeneutiska traditionen har etnologer/folklorister sedan länge uppmärksammat traditionaliseringsprocesser, dvs. hur traditioner sprids, blandas och förändras, både till form och meningsinnehåll (jfr Ronström 1992, Gradén 2003, Handler & Linnekin 1984). Intresset för objektets transformationer har också utvecklats av etnologer som intresserat sig för materialitet (jfr Dansholt, Simonsen & Mordhorst 2009, Jansson 2010, Silvé 1999). Etnologen Hanna Jansson visar till exempel i sin masteruppsats, "Från garn till ord – stickbloggars taktila ting och narrativa världar", hur tekniken att följa enskilda stick-objekts vägar i stickbloggar hjälper henne att göra urval och koncentrera den kvalitativa kulturanalysen i ett fält som är i det närmaste obegränsat vad gäller materialtillgång (mängder av texter, bilder, inlägg, kommentarer, hyperlänkar etc.). Objektets vägar leder hennes analys in på annars svårgripbara ämnen som studiet av översättningsprocesser mellan livet offline och tillvaron online och inte minst hur det går till när taktila förnimmelser kommuniceras digitalt. (Jansson 2010)

Vi ansluter oss till dessa etnologiska forskningstraditioner. De hjälper oss till exempel att analysera hur ett objekt, så som trumman, kan bestå till sin materiella form, men skänker ny mening när den förflyttas i tid och rum. Hur jemben till exempel dyker upp hos en etniskt svensk

trum- och dansgrupp som spelar rytmer från Guinea till koreograferade danser, som bygger på danssteg hämtade från Ghana, under en invigning av ett köpcenter i Göteborg.

OBJEKTET SOM SPÅRÄMNE

I jakten på att hitta lämpliga fält- och analysmetoder har vi ställt upp några grundläggande kriterier. För det första ska metoden vara särskilt lämpad för att studera kultur som process och uppmärksamma hur kultur förändras genom människors göranden. För det andra är tanken att den ska fånga in hur det går till, då kulturella fenomen smälter samman. En tredje avsikt är att metoden ska fungera att operera med både på mikronivå – som i studiet av transformationer hos enskilda objekt/företeelser och meningsskapande kring dessa – och på en övergripande nivå – som i studiet av transnationalism. För det fjärde är avsikten att den ska fånga in sociala aspekter såsom maktförhållanden, aktörers skiftande positioner och villkor samt sociala nätverk.⁶

Vi försöker att följa objektens vägar över tid under ett spann på cirka femtio år. Det handlar nödvändigtvis inte om att finna ursprungen till dansen och trummorna. Snarare använder vi begrepp som "afrikanska trummor och dans" som sociala och kulturella spårämnen, som lyfter fram företeelsernas kulturella "rutter" framför deras "rötter" (jfr "cultural routes/roots", Gilroy 1993, Farahani 2007). Låt oss här inflika att benämningen *afrikanska trummor och dans* på många sätt är en missvisande beteckning på ett fenomen som ursprungligen kommer från Västafrika. Företeelsen kan uppfattas som lika "främmande" och "spännande" i andra de-

lar av Afrika som i resten av världen. Men som spårämne hjälper beteckningarna oss att hitta spår i empirin.

Objektet som *socialt* spårämne innebär en uppmärksamhet på spridningsvägar och nätverk, hur exempelvis trummor och danser hamnat i Sverige och spridits vidare. Vi ställer oss frågor om vilka aktörer som fört med sig objekten, under vilka förhållanden, samt hur trummorna, dansen och utövare med olika sociala identiteter positionerats i skilda sammanhang. Objektet som *kulturellt* spårämne innebär uppmärksamhet på kultur som process, hur trummandets och dansens former transformerats och den mening människor skänker sitt utövande.

De kulturella omvandlingsprocesser, som uppstår när rytmer och danssteg förflyttas och införlivas i andra sammanhang, kan betraktas som re-kontextualiseringar. Vi ser det till exempel som att trumman och dansen genomgår "omvandlingsresor", dels genom förflyttningar mellan olika platser men också i form av omvandlingar inom en och samma kontext, som när föreställningar om "det primitiva" ersätts av tal om mening och praktisk funktion (jfr Kamara 2004). Med andra ord genomgår trumman och dansen skiften, från att vara något *enbart* föreställt till att ingå i människors vardagsliv (jfr Baudrillard 1985, Kamara 2005). Här nedan följer en tabell med några exempel på denna re-kontextualiseringsprocess, hur estetiska värden förändras.

Vår utgångspunkt är att estetisk perception bygger på hur människor upprättar världen omkring sig, typifierar och förstår sin omgivning (Welsh 1997:37). Och estetik ser vi som en "värderymd" i betydelse en uppsättning kvalitetsmallar, som utgår från uttolkarnas uppfattningar av verkligheten (Berger & Luckman 1979,

Welsh 1997). Utifrån detta resonemang arbetar vi efter hypotesen att trummornas och dansens platstagande i kulturlivet påverkat utövarnas livsvärldar och därmed kvalitetsmallar och estetiska värdeomdömen. Vi vill på så vis sammanföra ett distributivt/kognitivt kulturbegrepp – spridning och blandning av artefakter, idéer, m.m. och de betydelser människor ger dessa – med ett estetiskt kulturbegrepp, som tar fasta på hur konstformer och kulturutövande värderas och positioneras. Våra intervjuer visar till exempel att många utövare upplever att dansen och trummorna påverkat dels deras uppfattningar av vad som utgör "normal" musik och dans och dels deras förmåga att bedöma kvalitet. I dessa värdeomdömen inberäknar man exempelvis effekten på individen i kriterierna för (konstnärlig) kvalitet. Kanske gör detta att vi som forskare kan närma oss en diskussion om förändrade mallar för bedömning av kvalitet inom konsten och kulturlivet.

Vårt material tyder på att blandningen av danser, steg, rytmer, m.m. från olika traditioner, har ökat markant under de senaste femton åren. Detta har inte bara inneburit tillkomsten av nya former och användningsområden. Det förefaller också som om många av dagens utövare förändrat sin ursprungliga syn på autencitet. Ju mer trummorna och dansen tagit plats i skilda sammanhang, som terapi- och trä-

ningsformer, och ju mer enskilda traditioner blandats, ju mer verkar kraven tonas ner på renlärighet och ursprunglighet. Istället talar man om hur rytmerna och rörelserna ska framkalla äkta effekter, som beröring av känslor och hjälpa individen till autentisk kontakt med sig själv. I fokus ställs den funktion utövandet åstadkommer på individen.

KINETISK KULTURANALYS

– ATT FÖLJA OBJEKTET

Att följa objekt är visserligen ingen nyhet inom etnologin, men i denna artikel har vår poäng varit att diskutera hur detta "stalkerförfarande" kan hjälpa kvalitativt inriktade forskare att navigera i stora komplexa fält. Metoden har exempelvis många paralleller med den så kallade snöbollsmetoden, där kontaktnäten utvidgas successivt under arbetets gång. Genom att den ena kontakten har lett till den andra har vi kunnat följa objektets väg över tid. Vi har kunnat leta oss tillbaka och mött pionjärerna som introducerade trummorna och dansen i Sverige under sextio- och sjuttioålet och hur de vidareförmedlade sina kunskaper. Dessa spår har lett oss till platser runt om i Sverige, men också till Finland, Danmark och Norge, till andra länder i Nordeuropa och i Västafrika (vilka vi ännu inte besökt). Att följa

Figur 2. Re-kontextualisering (Kamara 2007).

objektet är i denna bemärkelse ett sätt att strukturera fältarbete. Men metoden skulle också kunna ses som en fältmetodologisk utmaning, som ett sätt att skotta rågångar genom skred av oöverskådliga materialmängder och finna vägar i utbredda och svårgripbara empirier. I denna tappning framstår praktiken att följa objektets vägar mer som en "snöskreds-metod" än en snöbollsmetod.

När vi kliver över från att betrakta objektets väg som en fältpraktik till en analys- och tolkningsmetod skulle man kunna kalla att följa objektet för en kinetisk kulturanalys, vilket betyder en analys som utgår från objektets rörelse, som uppmärksammar den energi som dess rörelser alstrar i form kulturella processer, då former, meningssammanhang och kontexter tranformeras. Beteckningen kinetisk kulturanalys skulle också kunna stå för den energi som tillförs själva analysen, då förändringsprocesser och utsuddande av gränser mellan grupper blir något lika påtagligt som förekomsten av avgränsbara "kulturer".⁷ Det betyder att man uppmärksammar såväl det permanenta och trögrörliga som det gränsöverskridande och föränderliga.

Vi associerar kinetisk kulturanalys med begreppet "kulturlighet", vilket en gång lyftes fram av Ulf Hannerz (Hannerz 1983:143–185). Kulturligheten kännetecknas av att kultur är något som upprätthålls eller förändras genom människors göranden. Ju större kulturlighet, ju varaktigare är ett kulturellt fenomen, ju större spridning har det och ju mer sammanhängande är det mellan de olika sammanhang där det förekommer. Med objektets väg i fokus får man ett spårämne som konkretiserar kulturligheten. Man sätter fingret på permanens och föränderlighet, uppmärksammar utbredning och

skapar sig en bild av hur sammanhängande föreställningarna är kring en företeelse. Vi har märkt hur detta förfarande hjälper oss att distansera oss, att inte ta för givet att det som pågår på en plats är detsamma som pågår på en annan. Istället kan vi i varje ny situation, där exempelvis jembetrumman förekommer, ställa oss frågan "vad pågår här?" och ge mer utrymme åt att låta empirin tala istället för att anpassa den till färdiga tolkningsmallar.

Att följa objektet hjälper oss också att vara reflexiva i och med att uppmärksamheten på objektet leder en bort från perspektiv, som trots att de kan vara analytiskt givande också kan vara analytiskt skymmande. Ett exempel är den postkoloniala tradition som vi båda författare är en del av. I denna artikel har vi medvetet tonat ned de postkoloniala analyserna. Inte för att kolonialt präglade föreställningar saknas bland brukarna. Tvärtom är det något som många anammar när de marknadsför träningsformer, kurser, resor och workshops, mm. Även om människors livsvärldar förändras i och med utövandet förefaller de vara hänvisade till att formulera sig genom ett kolonialt präglat språkbruk och etablerade förståelseformer. Och utövarnas etniska ursprung har en ganska stor inverkan på hur de positioneras och positionerar sig i olika kontexter. Men vi har också erfärut hur den postkoloniala analysen bjuder på alltför lättplockade poänger, ibland av lite raljerande art, som att skratta åt "tanter" som dansar i leopardmönstrade kläder och talar om hur lyckliga de blir genom dansen, som får dem att närma sig "det ursprungliga och sanna livet" och som är fascinerade av "hur glada alla afrikaner är". Vi märker hur även vår fascination över sådana "findings" skymmer tolk-

ningar som visar hur många av dessa människor samtidigt avexotiserar sina föreställningsvärldar just på grund av att de lämnar det enbart föreställda till att blanda upp det med ett slags kulturell praktik, och genom att vara öppna för påverkan och förändringar av estetisk perception. Kanske är det just i dessa tolkningsförfaranden som vi upplever de största effekterna med att betrakta objektets väg som en kulturanalytisk utmaning.

NOTER

- ¹ Uttrycket "afrikanska trummor och dans" är inte grammatiskt korrekt, men vi har för enkelheten valt detta som ett samlingsnamn för en uppsättning fenomen som kan härledas till afrikanska trummor, rytmer, trumspel och afrikanska danser, danssteg, rörelsemönster, m.m. Trummorna och dansen utgör tillsammans en helhet inom den västafrikanska traditionen, vilket också är en anledning till att vi sökt ett begrepp som innefattar båda dessa delar.
- ² Projektet Afrikanska trummor och dans i Sverige finansieras av Kulturrådet och är förlagt till Uppsala universitet. Det insamlade materialet består av samtalsintervjuer med musiker och dansare, deltagande observationer, observationer och videoinspelningar från kurssammanhang och scenframträdanden.
- ³ Etnomusikologen Ruth M. Stone som gjort en sammanställning av de perspektiv som förekommit inom genren under 1900-talet konstaterar att fokus framförallt lagts vid själva spelandet, dansandet och mönster över hur rytmer är uppbyggda och bör uppfattas (Stone 2007). Denna fokusering på rytm och teknik kommer av att många av dem som intresserat sig för afrikanska trummor och dans dels har varit musik- och dansutövare som velat lära sig konstarten och kunna förmedla den vidare till utövare i västvärlden och dels etnomusikologer som gjort jämförande studier av musikens och dansens innehåll och bruk i sina lokala kontexter (Hale 1999).
- ⁴ Exempel på ämnen som tillkommit är hur "världsmusik" tagit plats i skolor och musikutbildningar och musikens roll för kulturturism. Denna utveckling kan iakttas både i Sverige och

i andra länder (Nettl 2005, Saether 2003, 2004). I Sverige är det framförallt musikern och musikforskaren Eva Saether som fördjupat sig i och tillämpar afrikanska trummor och dans inom musikhögskoleutbildningen. Ett annat exempel är antropologen Lena Sawyer som studerat afrikansk dans i Sverige utifrån ett postkolonialt perspektiv (Sawyer 2006).

- ⁵ Etnografers problem med att "omfamna" både små som stora samhällen är i sig inget nytt problem (jfr Clifford 1986:1–26). Det vi vill peka på är den speciella situationen för en fältarbetare med exempelvis krav på förflyttningar mellan en uppsättning empirier för att studera en organisation, social gemenskap eller annan företeelse.
- ⁶ Jfr de kulturteoretiska diskussioner som förs av Blehr respektive Lindqvist i detta nummer av *Kulturella Perspektiv*.
- ⁷ Även det empiriska på mikronivå kan sammanlänkas med övergripande processer genom att följa objektet. Ett exempel, som vi pekat på, är trummans och dansens förhållanden till samhällsförändringar och kulturpolitik över tid. Man skulle kunna säga att trumman följt en kedja över tid enligt följande logik: primitivt utställningsföremål – souvenir – instrument för etnisk musik – instrument som del av mångfalden – del av hybrida uttryck, osv. Bland annat har vi erfarit hur folk- och världsmusiken genomgått liknande transformationskedjor i Australien och i europeiska länder. Graeme Smith visar i sin artikel "Public Multicultural Music and the Australian State" hur vardagsaktiviteter bland musiker, arrangörer och kulturarbetare har en stor del i denna kulturpolitiska utveckling. (Smith 2009.)

REFERENSER

- Anku, Willie, 2007. "Inside a master drummer's mind: A quantitative theory of structures in African music", in *Transcultural Music Review*, 11:2007.
- Baudrillard, Jean, 1985. "År 2000 kommer inte att äga rum. Efter historiens försvinnande: simulationens makt?", i *Res Publica*.
- Berger, Peter L. & Luckman, Thomas, 1979. *Kultursociologi: Hur individen uppfattar och formar sin sociala verklighet*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.
- Czarniawska, Barbara, 2007. *Shadowing and Other*

- Techniques for Doing Fieldwork in Modern Societies*. Lund: Liber.
- Chernoff, John M., 1981. *African Rhythm and African Sensibility*. Chicago: University of Chicago Press.
- Clifford, James, 1986. "Introduction: Partial Truths", in Clifford, James & Marcus, George E. (eds.), *Writing Culture: The Poetics and Politics of Ethnography*. Berkely, Los Angeles, London: University of California Press.
- Damsholt, Tine; Simonsen, Dorte Gert & Mordhorst, Camilla (red.), 2009. *Materialiseringer: Nye perspektiver på materialitet og kulturanalyse*. Århus: Aarhus Universitetsforlag.
- Davies, Charlotte Aull, 2008. *Reflexive Ethnography: A guide to researching selves and others*. New York: Routledge.
- Farahani, Fataneh, 2007. *Diasporic Narratives of Sexuality: Identity Formation among Iranian-Swedish Women*. Stockholm: Department of Ethnology, Stockholm University.
- Gilroy, Paul, 1993. *The Black Atlantic: Modernity and Double Consciousness*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
- Gradén, Lizette, 2003. *On Parade: Making Heritage in Lindsborg, Kansas*. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis. (Diss.)
- Hage, Ghassan, 2005. "A not so multi-sited ethnography of a not so imagined community", in *Anthropological Theory*, 2005. Vol. 5, No. 4, 463–475.
- Handler, Richard & Linnekin, Jocelyn, 1984. "Tradition: genuine or spurious", in *Journal of American Folklore*. Vol 97, No. 385, 273–290.
- Hale, Thomas A., 1998. *Griotts and Griottes: Masters of Words and Music*. Bloomington: Indiana University press.
- Hannerz, Ulf, 1992. *Cultural Complexity: Studies in the Social Organization of Meaning*. New York; Oxford: Columbia University Press.
- Hannerz, Ulf, 1983. *Över gränser: Studier i dagens socialantropologi*. Lund: Liber.
- Jansson, Hanna, 2010. *Från garn till ord – stickbloggarns taktila ting och narrativa världar*. Masteruppsats i etnologi. Uppsala universitet: Institutionen för kulturanthropologi och etnologi.
- Kamara, Ebrima, 2004. "Bort med primitivismen! Synliggör konstens funktion här och nu", i Pripp, Oscar (red.), *Mångfald i Kulturlivet*. Tumba: Mångkulturellt centrum.
- Kamara, Ebrima, 2005. "Afrikanska trummor och afrikansk dans – på svenska", i Öhlander, Magnus (red.), *Bruket av Kultur*. Lund: Studentlitteratur.
- Kamara, Ebrima, 2007. "Aesthetic determinism or changing values? African drumming and dance – questioning the nucleus of evaluation and its relation to aesthetic judgement", in *Pathways of Human Dignity*. ESF-LiU Conference, Linköping University.
- Koetting, James, 1970. "The analysis and notation of West African Drum Ensemble Music", in *Selected Reports in Ethnomusicology* 1/3:116–146.
- Nettl, B., 2005. *The Study of Ethnomusicology: Thirty-one Issues and Concepts*. Urbana: University of Illinois Press.
- Pripp, Oscar, 2007. "Kulturens soppstenar: Om kulturprojekt som socialt mirakelmedel", i *SOU 2007:50: Mångfald är framtiden*. Stockholm: Fritzes.
- Pripp, Oscar, 2008. "How to resist cultural diversity?", in *Are There Foreigners in Art?* Oslo: Du store verden/Norwegian Ministry of Culture.
- Ronström, Owe, 1992. *Att gestalta ett ursprung: En musiketnologisk studie av dansande och musicerande bland jugoslaver i Stockholm*. Stockholm: Institutet för folklivsforskning. (Diss.)
- Saether, Eva, 2003. *The Oral University: Attitudes to Music Teaching and Learning in the Gambia*. Lund: Lunds universitet. (Diss.)
- Saether, Eva, 2004. "Den gränsöverskridande musikläraren: Kulturmötet som metod i musiklärar-utbildningen", i Pripp, Oscar (red.), *Mångfald i kulturlivet*. Tumba: Mångkulturellt centrum.
- Sawyer, Lena, 2006. "Makt, vithet och afrikansk dans", i Mulinari, Diana & Sandell, Kerstin (red.), *Berättelser om och från en annan värld: Feministiska Interventioner*. Stockholm: Atlas.
- Silvén, Eva, 1999. "Det materiella", i Kaijser, Lars & Öhlander, Magnus (red.), *Etnologiskt fältarbete*. Lund: Studentlitteratur.
- Smith, Graeme, 2009. "Public multicultural music and the Australian State", in *Music & Politics* 3, Summer 2009.
- Stone, Ruth M., 2007. "Shaping time and rhythm in African music: Continuing concerns and emergent issues in motion and motor action", in *Transcultural Music Review*, 11:2007.
- Welsch, Wolfgang 1997. *Undoing Aesthetics*. Nottingham: Trent University.
- Wolcott, Harry F., 2008. *Ethnography: A Way of Seeing*. Lanham, New York, Toronto, Plymouth: Rowman & Littlefield Publishers Inc.

SUMMARY

*Kinetic Cultural Analysis**Follow the object**(Kinetisk kulturanalys**Att följa objekt, rörelser och rytmer)*

Kinetic Cultural Analysis is following the object's movement in time and space and from context to context. To follow "African drums and dance" in this sense is to structure the field. To follow the object's paths is a fieldwork practice as well as an analytical method of interpretation. It could also account for the energy transferred to the analysis and interpretation procedures when change exceeding the boundaries between groups, genres and cultural contexts are as interesting as defining the existence of definable "cultures". In this

article, our point is to discuss how this "stalker process" helps qualitatively oriented researchers to navigate large and complex fields. We have been able to look back on the pioneers who introduced African drum and dance in Sweden and investigate the object's motion, and the energy it generates in the cultural process which at the same time enhances the transformation of the context.

Keywords: kinetic, African, drum, dance, transformation, culture.

Ebrima Kamara, Ethnologist, Department of Culture Anthropology and Ethnology, Uppsala University, Uppsala, Sweden.

Oscar Pripp, Associate Professor, Department of Culture Anthropology and Ethnology, Uppsala University, Uppsala, Sweden.